

Két hozzászólás Földi Tamás cikkéhez (KF. 1979. 3. sz. 233–248. p.)

LEVÉL FÖLDI TAMÁSHOZ A KÖZGAZDASÁGI INFORMÁCIÓ ÜGYÉBEN

Kedves Tamás!

A Könyvtári Figyelő szerkesztőségének felkérésére, hogy szóljak hozzá cikkedhez, kissé tétováztam: még nem tartottam illőnek, hogy egyáltalán megszólaljak, hiszen alig egy éve – 1978. februárja óta – foglalkozom munkakörömből adódóan a közgazdasági információ ügyével.

De hallgatási szándékomnak egyéb, rajtam kívülálló okai is voltak – vannak! Tisztáznom kell néhány döntő fontosságú kérdést leendő információs partnereink, továbbá a felettes szervek illetékeseivel. Az illetékeseivel azért emelem ki, mert jogi személyek voltak az elmúlt másfél évben is. Csakhogy ott is emberek mozgatják az ügyeket; emberek, akik nyugdíjba mennek, áthelyezik őket, sőt: – fájdalom – el is távoznak az élők köréből... Csak 1979. márciusától kerülhet sor döntő fontosságú kérdések tisztázására.

Cikked alapos áttanulmányozása után látom: jó szolgálatot tettél azzal, hogy csokorba gyűjtötted a közgazdasági információ réjtjének növényeit – még akkor is, ha e csokorban sok a csalán. Sok hasznos gondolatot fejtettél ki, és arra serkentettél, hogy fejtsem ki én is álláspontom. De nem az egyetértést várod tőlem, hanem vitára szólítasz fel. Engedelmeskedem ugyanakkor a szerkesztői felkérésnek is, miszerint „szíveskedjék értékelni a cikkben foglaltakat a vezetése alatt álló intézmény szemszögéből”, de én egyúttal az országos érdekeket is szem előtt tartom, mert a két érdek egybeesik!

A közgazdasági információ ügye eddigi kátyús útjának vázolója után, cikked végefele, megoldásul új szervezeti felállítást javasolsz. Vizsgálod a jelenségeket, ám a lényeg felett átsiklasz, így következtetésed:

a 3+1 is hibás.

Az információk iránt érdeklődő közgazdák – akiknek a számát „hajlamosak vagyunk 1000 főnél alacsonyabbra tenni” – igényeinek a kielégítését 3 hálózatra (OMKDK + KSH + MKKE könyvtára) bízád.

De hiszen így minden rendben van! Mindnyájan megnyugodhatunk, mert a három könyvtár együttvéve máris kielégíti az 1000 közgazda igényeit – talán még többet is! (Szerintem azonban legalább 3000 szakemberrel kell számolnunk.) S a három hálózatot

egy iroda fejelné meg: amint fejtegetéseidből kiderül, nem valami steril körülmények közötti, pusztán íróasztal mellől koordináló, továbbképző, nemzetközi kapcsolatokat ellátó büro lenne, hanem feladata lenne olyan segédletek készítése is, mint például a közgazdasági időszak kiadványok központi jegyzéke, adattárak, kalauzok összeállítása, stb., amelyek egy referral centre szintjére emelnék. De ide tartozna még a felsőszintű vezetés információellátása is. (Ez utóbbi meglepő: hiszen a KICS feladata...) Mindezek a teendők valamilyen – nem is kicsi – dokumentumbázist feltételeznek. Vagyis három „mag” = hálózat + egy koordináló központ jönne létre – az anyagi és szellemi erők oly nagymérvű pazarlása, amit nem engedhetünk meg magunknak. (Irod: kevés a szakember – közgazdász és könyvtáros egyaránt.) Kétségbevonhatatlanul igaz, hogy a közgazdasági információ területe igen széles. Ám a műszaki terület is igen szerteágazó, és mégis megfér az OMKDK keretei között. Vagy nem erre gondoltál, amikor ezt írtad: „A közgazdasági információ szervezete és tevékenységének jellege több közös vonást mutat fel a műszaki-tudományos tájékoztatással, mint a többi társadalomtudományéval?”

Továbbá, ha már az OMKDK-t említem: e központ és a többi jól működő információs központ: pl. AGROINFORM, OOKDK ereje abban van, hogy a h o r i z o n t á l i s a l a p f e l t á r á s egy kézben összpontosul. Te azt írod: „...összeköti őket (ti. a 3 központot) az alapfeltárásban szükséges egységesség.” Az e g y s é g e s s é g azonban nem jelent t e l j e s s é g e t! Ugyanakkor az egységesség nem szünteti meg a káros átfedéseket, az erők elfecsérlését. Végy kézbe néhány közgazdasági szakfolyóiratot és próbáld felosztani a 3 + 1 központ között! Kiderülne: oly nagy a cikkek szóródása, hogy az alapfeltárást csupán cikkenként lehetne megvalósítani, állandó viták közepette! A horizontális, minél teljesebben alapfeltárást tehát egy kézben kell tartani, 3 + 1 központ között nem lehet megosztani!

Ha a horizontális alapfeltárás nincs egy kézben, oly hiányos lesz, hogy az alapfeltárássra épülő továbbcsomagolás (v e r t i k á l i s f e l d o l g o z á s) hatalmas hiányokat talál! (Persze, a kooperációra van lehetőség, s a feltárásban közreműködők saját anyagukat további célokra hasznosíthatják – de ezek további egyeztetéseket kívánó részletkérdések.)

Az erők efféle – több központ közötti – megosztása elleni további érvek közül csak egyet emelek ki – rád hivatkozással: „...a jövő a nagy dokumentumbázisok korszerű eszközökkel való megbízható feltárássá és e tevékenység kell, hogy megalapozza mind a kisebb információs szervek munkáját, mind pedig az információs tevékenység magasabb típusait képviselő szolgáltatásokat.”

A prognózisok szerint a koncentráció a nem távoli jövő irányzata lesz a könyvtárügyben. (Különös ellentétnek tűnik: a kooperáció és a hálózatszervezés most éli reneszánszát az USA-ban és a Szovjetunióban egyaránt –, de ez a központi szolgáltatások megerősítése irányába mutat: az erős központok éppen a k o o p e r á l ó p a r t n e r e k révén erősödnek tovább.)

Egy központ legyen

...mindig ezt vallottam baráti-kollegiális beszélgetésekben, mert mint kívülálló, nemigen vettem részt szakmai vitákban. Sohasem hittem abban, hogy a több (3–6) bázisra

alapozott kooperáció valamilyen steril irodához kapcsolva megoldja a közgazdasági információ ügyét. Persze, ez nem hit kérdése; érvekre alapozott vélemény.

A különböző – olykor egyéni – elképzelések fel-fel dobták a több központ közötti megosztás labdáját, de a labda – a fizika törvényének engedelmeskedve – ismételten visszahullt a földre, a realitások talajára, s itt: a testületi viták józan mérlegelését követő előterjesztések ismételten a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem könyvtárát jelölik központtá, – s amikor alternatívák vannak: első helyen! S az Egyetem nem utasította vissza a szerepet, sőt: önmaga kezdeményezte.

1957-ben – mint írod – az Országos Dokumentációs Bizottság előtt felvetette a könyvtár képviselője, hogy az 1955-ben megszüntetett KDK „ellátatlanul maradt funkciójának pótlására... kapja meg az ehhez szükséges feltételeket.”

Nem kapta meg sem 1957-ben, sem azóta a MKKE könyvtára azt az anyagi, személyi, jogi, stb.. támogatást, ami legalább az induláshoz szükséges – egy felújított és tartálékalkatrészek, karbantartócsomagok nélküli Xerográfon kívül.

Hogy mi lett volna szükséges? Hadd hivatkozzam itt a Társadalomtudományi Koordinációs Bizottság felkérésére kidolgozott javaslat (1971. szeptember 1.) néhány megállapítására.

„Az ellátó intézmények... a fenntartó szervük (anyaintézményük) által előírt aktuális feladatokra kapják ellátmányukat...” „Az információellátás fejlesztése tehát anyagi feltételek biztosítását igénylik.” „Az ellátó intézményeknél a rendeltetésszerű tevékenységet lehetővé tevő anyagi eszközök biztosítása szükséges.” Ugyanakkor „kiegészítő jellegű központi alap csak startfinanszírozást nyújtson”, pl. „szolgáltatások megindítását, beleértve a szükséges státuszok átmeneti biztosítását... az információigények felderítését célzó vizsgálódásokat, felméréseket, tanulmányok kidolgozását... az információellátás mechanizálását szolgáló adaptációs kísérleteket...” „Kívánatos, hogy az informátorok néhány havi külföldi kiküldetésben részesüljenek, és rokonintézménynél tanulmányozzák munkájuk részletkérdéseit.”

Könyvtárunk mindezek ellenére az egyetemi célokra szabott keretre támaszkodhat csupán. Az MKKE Könyvtára dolgozóinak nem volt alkalmuk tanulmányútra, s különösen nem adódott lehetőségük bekapcsolódni nemzetközi szervezetek munkájába.

Minden tárca felelős saját szakembereinek információellátásáért. Igen egyszerű és kézenfekvő ez pl. a MÉM-Agroinform, vagy az OOKDK esetében, de az OM hogyan, miért finanszírozza más főhatóságok – 16-ban jelölőd meg – információs szükségleteinek kielégítését, méghozzá az MKKE költségvetése keretében, hiszen erre jogszabály nem kötelezi! De az 5/1978. (XII. 12.) KM. „A könyvtári rendszer szervezetéről és működéséről” szóló rendelet a kooperációs központok közt nem említi a közgazdaságit, de még a társadalomtudományit sem.

Ki hát a k e n y é r a d ó g a z d á j a a közgazdasági információ rendszerének? – erre választ eddig nem kaptam.

Mint ismeretes, könyvtárunk használóinak kb. a fele – mintegy 4 ezer – külső olvasó. Sok külső szakember ker temafigyelést, és még több kérne – de számunk növelésének korlátot emel könyvtárunk létszáma, amit az egyetemi feladatok szabnak meg. De nem állt módunkban szélesebb körben terjeszteni (és továbbfejleszteni) kurrens tájékoztató

kiadványainkat sem az egyetemre érvényes papírtakarékossági előírás miatt. (Ezt az akadályt a legutóbbi napokban sikerült elhárítani. Most jó lenne hírdetéseket leadni, reklámot csinálni –, de erre még nincs keret...)

Nem kell tovább részleteznem –, hiszen köztudomású: egyetemi keretből nem lehet az ország közigazdait információval ellátni. De tisztázásra vár még több, az egyetemet érintő kérdés is. – Ezeket vázoltam az MTA 1978. március 7-én rendezett kerekasztal konferenciáján. (Sajnos, a Magyar Tudomány szűkszavú sommázata csak kételyeim közölte, befejező mondatomat nem. Mivel a konferencián nem voltál jelen, hadd írjam ide emlékezetből: „Mindezekre a kérdésekre megfelelő körültekintéssel választ lehet és kell találnunk – az egyetemi érdekek sérelme nélkül!”

Támogatás hiányában az MKKE és könyvtára arra az álláspontra helyezkedhetett volna: nincs támogatás – nincs információ. De nem ez történt!

Te az elvetélt nekirugaszkodások sorolását 1976-tal zárod, azzal, hogy „újból napirendre került az információ kérdése s e munkálat még csak a helyzet felmérésénél tart”. Itt folytatom irattári források, szóbeli értesüléseim, 1978. februárjától saját tapasztalataim alapján. Az 1977. május 20-i keltezésű „Szempontok a társadalomtudományi információs rendszer kialakításáról és továbbfejlesztéséről készítendő tanulmányhoz” ügyirat szerint a tanulmány „ágazonként alapos és konkrét képet adjon a jelenlegi helyzetről, valamint részletes és konkrét fejlesztési tervet terjesszen elő az együttműködési körök koordinált munkájára vonatkozóan 1977. szeptember 1-ig. Az I. rész kidolgozása a TIM Titkárságának feladata; a II. részt az egyes társadalomtudományi ágazatok információellátásáért felelős intézmények dolgozzák ki az alábbiak szerint: – Közgazdaságtudomány: a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem Központi Könyvtára, a Közgazdaságtudományi Információs Csoport és az OMKDK.”

Az MKKE könyvtára ebben a szellemben látott munkához. Elkészítette 1977-ben a helyzetfelmérést, és a másik két érdekeltet a teendők megbeszélésére hívta meg. Ez a megbeszélés nem hozott pozitív eredményt, s a tanulmány sem készülhetett el. (Itt kell megjegyezni: 1979. januárjáig úgy tudtam, a TIM 1977. május 20-i keltezésű ügyiratában megkívánt tanulmány elkészítése a három intézmény közös feladata. Ekkor hallottam arról, hogy tévedésről van szó. De a helyesbítésnek nem leltem nyomára azóta. Máiig sem értem, három intézmény hogyan került az ügyiratra...)

Persze, a határidő is irreális volt, hiszen mindenki egyetért abban, hogy a legösszetettebb, legkeményebb dió: a közigazdasági információ – több kérdése tisztázásra várt 1978-ban – s vár még ma is, miközben a könyvtár erejéhez mérten folytatja előkészületeit. Ennek kézzelfogható bizonyítékai a Közgazdasági és Statisztikai Folyóiratok Központi Lelőhelyjegyzéke; a Közgazdasági Szakkönyvtári Kalauz – a kooperációs partnerek számbavételének mellékterméke. Kísérletet végzett a Tájékoztató indexének géprevitelére. Elkészült a fejlesztési elképzelések és cselekvési program tervezete (egyelőre csak belső használatra); ezeken kívül kétoldalú tárgyalásokat folytatott a kiépítendő kooperáció korántsem könnyű ügyében. S mivel az egyetem falai nincsenek gumiból – a könyvtár új épületet kap. A tervezés figyelembe vette az országos feladatokat is. A tények tehát ellentmondanak állításodnak, miszerint „a Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtára... nem foglalkozott érdemben a közigazdasági információ országos problémáival.” Az MKKE

könyvtára tehát már megszolgált az 1971-ben írásba fektetett (óhajtott? kilátásba helyezett?) „startfinanszírozást”. Anyagi támogatás iránti puhatolódzásom 1978-ban eredménytelen volt... remélem, 1979-ben végre megnyílnak a források, s közben – a levélem elején említett interregnum megszűntével – most már választ kaphatok azokra a kérdésekre, amelyek tisztázása nélkül kibontakozás nem várható, életképes fejlesztési terv nem készíthető. Ne szaporítsuk hát az elvetélt terveket, koncepciókat további kombinációkkal!

Kedves Tamás!

Érdekfeszítő cikkedért hálás vagyok. Arra készítettél, hogy eddigi eszmecseréinket a nyilvánosság előtt folytassuk, így alkalmam nyílt gondjaink egy részének kifejtésére. Sok megállapításoddal egyetértek, de új szervezeti felállást ne készítsünk. Még sokféle kombinációt elbírna a papír – az élet azonban nem, s ügyünket hátráltatná. Fogjuk hát lovainkat a szekér elé!

Hasznos észrevételeidet továbbra is várja

WALLESHAUSEN Gyula

